

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

7-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/7 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

Izzatullayev Bobirjon Izzatullayevich

XALQARO MUNOSABATLARDA RAQAMLI DIPLOMATIYANI TADQIQ ETISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	10-14
---	-------

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Mannopova Elzara Toraxanovna

HR TRANSFORMATION: COMPARATIVE ANALYSIS OF DEVELOPED AND DEVELOPING ECONOMIES CANADA AND UZBEKISTAN	15-21
--	-------

Загребельская Милена Владимировна

РАЗВИТИЕ ПРЕДИКТИВНОГО ПЛАНИРОВАНИЯ В СИСТЕМЕ МАТЕРИАЛЬНО- ТЕХНИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ НЕФТЕГАЗОВОГО КОМПЛЕКСА: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ, АДАПТИВНЫЕ И ЦИФРОВЫЕ ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОСТИ	22-31
--	-------

Dr. Abror Kucharov and Dr. Jyoti Meshram

SECTORAL ANALYSIS OF INDIAN INVESTMENT IN UZBEKISTAN	32-42
--	-------

Суюнова Зухра

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА И АУДИТА ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ В КОРПОРАТИВНОМ УПРАВЛЕНИИ	43-49
--	-------

Суюнова Фотима, Суюнова Саодат

ТУРИСТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ УЗБЕКИСТАНА: ТРЕНДЫ, ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ	50-62
--	-------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Xudoyqulov Yo'lchi Azamqulovich

HARBIY TADQIQOTCHI FAOLIYATIDA FANLARARO YONDASHUVLARDAN FOYDALANISH ZARURATI	63-69
--	-------

Majitov Maxmud

G'ARB FALSAFASIDA SHAXS HAQIDAGI FALSAFIY FIKRLAR TADQIQI	70-76
---	-------

Latipov Sardor Shavkatovich

JAMIYATDA KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISHNING IJTIMOIIY ASOSLARI VA AMALGA OSHIRISH SHAKLLARI	77-81
--	-------

Ibraximova Dilorom Saloydinovna

HUQUQSHUNOS AXLOQIIY MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING IJTIMOIIY ZARURIYATI	82-87
--	-------

Xolmirzaev Nodirjon Nizomjonovich

JADID MAKTABLARINING O'QITISH TIZIMI VA PEDAGOGIK MEROSI	88-91
--	-------

Muslimov Sherzod Akbarovich

ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBURNING "BOBURNOMA" ASARIDA INSON VA OILA MUAMMOSI	92-96
---	-------

<i>Jantayev Maksud Ibragimovich</i> AL-XORAZMIYNING ILMIY TADQIQOT HAQIDAGI QARASHLARINING DOLZARBLIGI VA AHAMIYATI	97-101
---	--------

<i>Qosnazarova Palzada</i> TURKISTONDA JADIDCHILIK HARAKATI VA TA'LIM-TARBIYA, ADABIYOT MASALALARINING IJTIMOIIY-FALSAFIY ASOSLARI	102-106
--	---------

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Xasanova Sohibjamol Soatmurod qizi</i> TILNING KOGNITIV FUNKSIYASI VA AXLOQIIY-BAHOLASH (YAXSHILIK/YOMONLIK) KATEGORIYALARINING KONSEPTUAL SHAKLLANISHI	107-110
--	---------

<i>Burxonova Go'yoxon G'ulomovna</i> TIBBIYOT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA LOTIN TILI VA TIBBIY TERMINOLOGIIYANI SAMARALI O'QITISH USHLUBLARI	111-115
---	---------

<i>Raxmonova Dildora Mirzakarimovna</i> JADID ADIBI – TO'LAGAN XO'JAMYOROV (TAVALLO) BADIY PUBLITSISTIKASINING TIL VA USHLUBI TAHLILI	116-122
---	---------

<i>Yuldasheva Ruxshona Rustamjon qizi</i> INGLIZ TILIDAGI OTLI KOLLOKATSIYALARNING LISONIIY MODELLARI VA ULARNING O'ZBEK TILIGA TARJIMA JARAYONIDAGI ADEKVATLIK MUAMMOLARI	123-126
---	---------

<i>Xolmurotova Gulnora</i> ERKIN A'ZAMNING "OTOYINING TUG'ILGAN YILI" QISSASIDA USTOZ OBRAZI BADIY TALQINI	127-132
--	---------

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Kadirova Moxigul Xamitovna</i> SURISHTIRUVNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	133-138
---	---------

<i>Xidoyatov Baxtiyar Batirovich</i> O'ZBEKISTON JINOYAT PROTSESSIDA SUDGA QADAR ISH YURITISHNING RIVOJLANISH TARIXI	139-147
--	---------

<i>Давронов Атобек Равшанович</i> УЧАСТИЕ СПЕЦИАЛИСТА В ОБЛАСТИ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СЛЕДСТВЕННЫХ ДЕЙСТВИЯХ ПО УГОЛОВНЫМ ДЕЛАМ	148-155
---	---------

<i>Alishayev Sobir Tursunboyevich</i> JINOYAT ISHLARI BO'YICHA SUDLOVGA TEGISHLILIKNI ANIQ BELGILASHNING HUQUQIIY VA AMALIIY AHAMIYATI	156-161
--	---------

<i>Mamatmurodov Farrux</i> THE UNIQUENESS OF THE SUKUK FINANCIAL INSTRUMENT. THEORETICAL ANALYSIS OF THE UNIQUE SIMILARITIES AND DIFFERENCES BETWEEN SUKUK AND BONDS	162-168
---	---------

<i>Худайбергенов Бахрам, Эгамбердиев Ферузбек</i> ПОДАЧА ЖАЛОБ И РАССМОТРЕНИЕ ИХ СЛЕДСТВЕННЫМ СУДЬЕЙ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА	169-180
---	---------

<i>Хайдарова Хилола Анваровна</i> ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРИРОДА ЗАВЕЩАНИЯ КАК ОСНОВНОГО СПОСОБА РАСПОРЯЖЕНИЯ НАСЛЕДСТВЕННЫМИ ПРАВАМИ	181-186
<i>Normatov Ermatat</i> SHAHAR AHOLISINING ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISHDAGI HUQUQLARI VA MAJBURIYATLARI	187-196
<i>Abdurasulova Xadichaxon Ravshanbek qizi</i> MEHNAT QONUNCHILIGINI BUZISH BILAN BOG'LIQ JINOYAT QONUNI NORMALARINING RIVOJLANISH TARIXI	197-205
<i>Xazratov Mexriddin Faxriddin o'g'li</i> THE CONCEPT OF DIGITAL SERVICES AS AN OBJECT OF CIVIL LAW RELATIONS	206-210
<i>Mamataliyeva Shahnoza Xushmamat qizi</i> ISHNI SUDGA QADAR YURITISH BOSQICHIDA JINOYAT PROTSESSI ISHTIROKCHILARINING XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	211-218
<i>Abduazizov Doniyor Baxtiyor o'g'li</i> USTUN MUZOKARA KUCHI VA UNING SUISTE'MOLLIK SHAKLLARI: GERMANIYA, YAPONIYA VA JANUBIY KOREYA AMALIYOTINING QIYOSIY TAHLILI	219-228
<i>Uralov Sarbon Sardorovich</i> AXBOROT TEXNOLOGIYALARI ORQALI SODIR ETILAYOTGAN FIRIBGARLIK JINOYATLARI TAHLILI	229-236
<i>Abdurashidov Abdurauf Abdurashidovich</i> VOYAGA YETMAGANLAR TOMONIDAN SODIR ETILGAN BEZORILIK JINOYATLARINING XUSUSIYATLARI	237-243
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Rashidov Anvarjon Sharipovich</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARI METODIKASIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI	244-248
<i>Maydonova Saboxat Sadulloyevna</i> O'QUVCHILARNING KITOBXONLIKKA BO'LGAN QIZIQISHINI OSHIRISHDA OILA VA MAKTAB O'RTASIDAGI HAMKORLIKNING INNOVATSION USULLARI	249-253
<i>Jo'rayeva Zarifa Oltinboy qizi</i> JISMONIY TARBIYA DARSLARINI TASHKIL ETISHDA DAM OLISH DAQIQALARI VA PAUZALARI	254-259
<i>Kulidjanova Yulduzxon Inomjon qizi</i> AKADEMIK LITSEYLARDA ZAMONAVIY RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR IMKONIYATLARIDAN FOYDALANISH ("INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI" FANI MISOLIDA)	260-267
<i>Нажметдинова Наргиза Сайфетдиновна</i> ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ГОТОВНОСТЬ К ЭПОХЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА: АНАЛИЗ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧИТЕЛЕЙ ИНФОРМАТИКИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИХ РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	268-277
<i>Haqberdiyev Baxtiyor, Ismog'ilova Madinabonu, Ro'ziqulova E'zoza</i> INTERYER DIZAYNIDA RANGLAR PSIXOLOGIYASI	278-282

Kutliyeva Feruzaxon Yusupovna

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARI KOMPETENTLIGINI

TAKOMILLASHTIRISH BO'YICHA ILG'OR XORIJIY TAJRIBA TAHLILI 283-289

Received: 4 August 2025
Accepted: 10 August 2025
Published: 30 August 2025

Article / Original Paper

EFFECTIVE METHODS OF TEACHING LATIN AND MEDICAL TERMINOLOGY IN MEDICAL HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Burkhonova Go'yokhon Gulomovna

"Central Asian Medical University"

Senior Lecturer, International Medical University

Abstract. The article discusses effective methods of teaching Latin and medical terminology in medical universities. The practical significance of the article lies in the fact that it examines the effectiveness of teaching Latin and medical terminology in a medical university in an integrated manner with other disciplines. It is analyzed that Latin medical terminology, one of the most traditional disciplines in the medical education system, must now adapt to the new format of education with fundamentally new qualities, while preserving all the valuable aspects of traditional education.

Keywords: medical terminology, students, learning efficiency, self-study.

TIBBIYOT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA LOTIN TILI VA TIBBIY TERMINOLOGIYANI SAMARALI O'QITISH USHLARI

Burxonova Go'yoxon G'ulomovna

"Central Asian Medical University"

Xalqaro Tibbiyot Universiteti katta o'qituvchisi

E-mail: burxonovagoyo@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada tibbiyot oliy o'quv yurtlarida lotin tili va tibbiy terminologiya fanini o'qitish samarali usullari muhokama qilinadi. Maqolaning amaliy ahamiyati shundan iboratki, unda tibbiyot oliy ta'lim muassasasida lotin tili va tibbiy terminologiya fanini boshqa fanlar bilan integratsiyalashgan usulda o'qitish samaradorligi ko'rib chiqiladi. Tibbiyot ta'limi tizimidagi eng an'anaviy fanlardan biri bo'lgan lotin tibbiy terminologiyasi endilikda an'anaviy ta'limdan qimmatli bo'lgan barcha narsalarni saqlab qolgan holda, prinsipial yangi sifatlarga ega bo'lgan ta'limning yangi formatiga mos kelishi kerakligi tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: tibbiy terminologiya, talabalar, o'qitish samaradorligi, mustaqil ta'lim.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI7Y2025N16>

Bugungi kunda tibbiy kadrlar tayyorlash jarayonida xorijiy tillarni, xususan, lotin tilini o'rgatish alohida ahamiyat kasb etmoqda. Lotin tili — ko'plab anatomik, klinik va farmakologik atamalarining asosini tashkil qiluvchi ilmiy til sifatida tibbiyot sohasida muhim o'rin egallaydi. Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida bu fanni samarali o'qitish nafaqat terminologik bilimlarni shakllantirish, balki talabalarni kasbiy matnlar bilan ishlashga, tibbiy hujjatlarni to'g'ri o'qish va tahlil qilishga tayyorlashda ham muhim rol o'ynaydi.

Shu nuqtai nazardan, lotin tili va tibbiy terminologiyani o'qitishda qo'llaniladigan metodik yondashuvlarni takomillashtirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish, talabalarning til kompetensiyasini rivojlantirish — dolzarb masalalardan biri sanaladi.

Tibbiyot oliy o'quv yurtlarining talabalarini lotin tiliga o'qitish o'ziga xos xususiyatlarga egadir. Mazkur tilni o'rganish "diskurs tahlili unsurlari bilan birga tahliliy o'qish" [1] asosida tuziladigan gumanitar mutaxassisliklardan farqli o'laroq, butun til tizimini umuman ko'rib chiqishni nazarda tutgan holda [2, 3], tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida lotin tilini o'rganish qat'iy kasbiy yo'naltirilganlikka ega.

Quyidagi kasbiy atamalarni, ya'ni: anatomik nomlarni, kasalliklarning nomlarini, tekshirish uslublari va davolash metodlarining nomlarini, dorivor preparatlarni, dorivor o'simliklarni, kimyoviy moddalarni o'rganishga hamda yodlashga eng katta e'tibor beriladi. Auditoriya va mustaqil mashg'ulotlarning asosiy qismi atamaning, atama unsurining, atamalarning rus va lotin tillariga tarjimasini tahlil qilish uchun ajratiladi. Ushbu fan miqyosida lotin grammatikasi ko'rib chiqiladi: ya'ni talabalar nominal va fe'l so'zi shakllarini hosil qila olishlari va shuningdek ular bilan so'z birikmalarini shakllantira olishlari kerak. Shu bilan birga, «Tibbiyot oliy o'quv yurtlarida lotin tilini o'qitish katta hajmdagi grammatik materialni talab qilmaydi» [4]. Shuningdek, tibbiyot fakultetlarining talabalariga lotin tilini o'qitish metodikasi masalalari bilan shug'ullanuvchi A.A.Kachalkin grammatikaning yordamchi xususiyati haqida shunday deydi: "Grammatik material nafaqat minimal hajmda taqdim etilib, birinchi navbatda asosan tashkillashtiruvchi funksiyani bajaradi hamda shunda terminologik materialni kiritish mantig'ini va ketma-ketligini belgilaydi, balki unga moslashadi ham" [5, b.175]. Kursning grammatik materiali ot va sifatlarning nominativ va turdosh hollarining shakllarini, kelishik qoidalarini, buyruq mayli va qo'shma gapning og'zaki shakllarining shakllanishini, yuklamali iboralarni ko'rib chiqilishini o'z ichiga oladi.

Lotin tilini o'qitish metodikasining asosiy maqsadi tibbiy oliy ta'lim muassasalarida o'qitiladigan rus tili, ingliz tili, anatomiya, fiziologiya, hayot faoliyati xavfsizligi asoslari kabi fanlar bilan uzviy bog'liq holda, talabalar uchun qulay va tushunarli tarzda o'rgatishni ta'minlashdan iborat. Mazkur metodikaning eng muhim vazifalaridan biri — talabalarda kasbiy til madaniyatini shakllantirish, tibbiy terminologiya to'g'ri qo'llanishiga yo'naltirilgan lingvistik savodxonlikni rivojlantirish va lotin tilining boshlang'ich asoslarini puxta egallashlariga ko'maklashishdir.

Lotin tilini o'qitish usullari aniq va gumanitar fanlarni o'qitish usullaridan farq qiladi. Shu fanni o'qitish uchun alohida usul zarur. Bugun bu tilda hech kim so'zlamaydi. Avvalo, biz talabalarni ushbu fanga qiziqish motivatsiyasini shakllantirishimiz, har gal ushbu fanning yangi xususiyatlarini aniqlab ko'rsatish kerak. Shu bilan bir vaqtda talabalarga mazkur fan ularning bo'lajak kasbida qanchalik muhimligini ochib berish kerak [6].

Lotin tilini o'qitishda o'qituvchilar fanlararo o'qitish metodlaridan foydalanadilar. Ushbu uslublar tahsil oluvchilarda tibbiyot tilini o'rganish va yodlashlarida yordam beradi. Lotin tilini o'qitishning shunday qo'shma usuli ham umumta'lim ham tarbiyaviy vazifalarni bajarish metodi hisoblanadi. Bu lug'at boyligini kengaytirish ham, tibbiyot tili olamidagi qiziqishlar doirasini kengaytirish ham, izchil fikrlashni shakllantirish va tahsil oluvchilarning tibbiy madaniyatini oshirish demakdir [7].

Klinika atamaları kasalliklarning oldini olish, ularga tashxis qo'yish, ularni farqlash, bemorlarni tekshirish va davolash usullari hamda boshqa jihatlar bilan bog'liq turli narsalar, jarayonlar, hodisalarga taalluqlidir [8].

Bo'lajak shifokor uchun tibbiy atamalarni to'g'ri o'zlashtira olish va ulardan amaliyotda foydalanish qobiliyati uning kasbiy kompetensiyasining ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi.

Shu bois, talabalar terminlarning tuzilishi va ularni tashkil etuvchi qismlarni to'liq anglab yetishlari muhim. Bu jarayonda o'qituvchining roli juda katta bo'lib, u talabalarga atamalarni to'g'ri tahlil qilish, ularni mustaqil tarzda tuzish va ma'nosini tushunishga o'rgatishi kerak. Har bir darsda terminlarning tarkibiy elementlariga doir yangi unsurlar kiritilib, o'quvchilarning bilim doirasi bosqichma-bosqich kengaytiriladi. Shu bilan birga, ko'plab amaliy mashqlar orqali terminlarni mustahkamlash, faol ravishda qo'llash va yodlab olish jarayoni samarali tarzda yo'lga qo'yiladi.

Farmatsevtik atamalarni o'rganish ham tibbiyot yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun katta ahamiyatga ega. Ushbu soha terminlari farmatsevtika bozorida keng qo'llaniladigan turli xil dori vositalarini qamrab oladi. Talabalar dori nomlari qanday shakllantirilganini anglashlari uchun ayrim farmatsevtik atamalar bilan tanishadilar. Shuningdek, ular dori vositalari nomlarida mavjud bo'lgan ma'lumotli qismlarni aniqlashni, ya'ni nomlanishdagi takrorlanuvchi segmentlarni ajratib olish va ularning ma'nosini tushunishni o'rganadilar.

Retsept yozish ko'nikmalarini shakllantirish uchun retseptning tuzilishini, standart formulalarini va ularda ishlatiladigan grammatik shakllarni yaxshi bilish zarur. Kimyoviy elementlar va birikmalarning lotincha nomlarini yodlash esa biokimyo, farmakologiya kabi maxsus fanlarni o'rganishda katta yordam beradi. Afsuski, lotin tilini o'rgatishga ajratilgan soatlar soni juda cheklangan. Shu sababli, kursning uchinchi qismi tezkor tarzda o'tib, talabalarning mustaqil ishlari keng ko'lamda nazorat qilinadi. Mashg'ulotlarda tibbiy atamalardan tashqari, lotin tilidagi hikmatli iboralar va mashhur so'zlarga ham alohida e'tibor qaratiladi, chunki ular nafaqat qadimiy donolikni o'zlashtirishga, balki lotincha so'zlarni yaxshiroq yod olishga yordam beradi.

Har bir mashg'ulotda talabadan "o'lik" tilni o'rganishni ma'lum darajada "jonlantiradigan" bir-ikkita hikmatli so'zlarni/aforizmni yodlab olish taklif qilinadi. Ba'zi lotin hikmatli so'zlar/aforizmlari hayot va o'lim (*Vivere militare est.* / Yashash — jang qilish demakdir), inson salomatligi (*Hygiena amica valetudinis.* / Gigiyena — salomatlikning do'sti), shifokorning xatti-harakati (*Medice, cura ayegrotum, sed non morbum.* / Doktor, kasallikni emas, bemorni davola!) masalalariga, taalluqli bo'lib, ajdodlarning tibbiy amrlarini ifodalaydi (*Salus ayegroti suprema lex medicorum.* / Bemorning xotirjam ekanligi shifokorlarning eng oliy qonunidir; *Primum noli nocere!* / Avvalo zarar etkazma!) [8].

Ingliz tilida lotin tilini o'rgatish o'ziga xos metodik yondashuv va muammolarni yuzaga keltiradi. Ayrim talabalar uchun bu nafaqat til to'sig'ini yengish, balki ta'lim jarayonini to'g'ri tashkil etish va bilimlarni baholash borasida ham qiyinchiliklar tug'diradi. Ko'pchilik talabalar darslarga muntazam qatnashish va uy vazifalarini bajarishni majburiyat deb hisoblamasligi sababli o'quv jarayoni sekinlashadi, natijada ayrimlar kurs yakuniga kelib kerakli bilim, ko'nikma va malakalarni to'liq egallay olmaydilar.

Ingliz tilida ta'lim berish o'qituvchidan yanada ko'proq kuch, sabr, e'tibor va tashkiliy salohiyatni talab qiladi. Pedagog nafaqat ta'lim sifati, balki talabalar intizomi va ularning o'quvga bo'lgan munosabatiga ham jiddiy e'tibor qaratishi lozim bo'ladi.

Mazkur fanni o'qitishda samarali va zamonaviy metodik yondashuvlardan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

1. An'anaviy va zamonaviy o'qitish uslublari

Lotin tilini o'qitishda uzoq yillardan beri qo'llanib kelinayotgan an'anaviy uslublari — ma'ruza, grammatik mashqlar, tarjima, lug'aviy ishlanmalar orqali bilim berish — bugungi kunda ham dolzarb hisoblanadi. Biroq, zamonaviy ta'lim texnologiyalari, xususan, interaktiv metodlar, axborot-kommunikatsion texnologiyalar, modulli o'qitish, va kompetensiyaga asoslangan yondashuvlar bu jarayonni yanada samarali qiladi.

2. Interaktiv metodlarning o'rni

Talabalarni dars jarayoniga faol jalb qilishda dialoglar, rolli o'yinlar, guruhli topshiriqlar, shuningdek, "Case-study" kabi yondashuvlar terminologiyani kontekstda o'rganishga yordam beradi. Bu uslublari talabalarning mustaqil fikrlash, mantiqiy tahlil qilish va tibbiy atamalarni amaliyotda qo'llash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Masalan, lotin tili darsida talabalar guruhlariga bo'linadi va ularga turli simulyatsion klinik holatlar beriladi. Har bir guruh o'ziga berilgan holat asosida bemorning shikoyatlarini, tashxisini va dori vositalarini lotincha terminlardan foydalanib ifodalashi kerak bo'ladi. Bir guruh shifokor rolini o'ynasa, boshqasi bemor roliga bo'ladi. Shu tarzda ular darsda o'rganilgan tibbiy terminologiyani real hayotga yaqin kontekstda qo'llab, kommunikativ va kasbiy til ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Bu mashq nafaqat lug'aviy bilimlarni mustahkamlaydi, balki talabalarni muloqotga, mantiqiy fikrlashga va jamoaviy ishlashga undaydi.

3. Fanlararo integratsiya

Lotin tili darslari boshqa asosiy tibbiy fanlar — anatomiya, farmakologiya, patologiya bilan fanlararo bog'liq holda olib borilganda, bilim yanada mustahkamlanadi. Talabalar o'rgangan terminlarini bevosita kasbiy fanlarda qo'llash orqali ularni real hayotga yaqinlashtiradi. Masalan, anatomiya fanida "os frontale" (peshona suyagi), "musculus deltoideus" (delta mushagi) kabi anatomik atamalar o'rganilayotgan bo'lsa, lotin tili darslarida ushbu terminlarning etimologiyasi, grammatik tuzilishi va tarjimasi tahlil qilinadi. Bu orqali talabalar nafaqat atamani yodlaydi, balki uning tuzilishini, ma'nosini va qanday holatda ishlatilishini chuqur tushunadi.

4. Elektron resurslardan foydalanish

Zamonaviy o'qitishda multimedia materiallari, elektron lug'atlar, onlayn test platformalari va ta'lim portallari katta ahamiyatga ega. Moodle, Google Classroom kabi tizimlar orqali mustaqil ta'limni tashkil etish, dars materiallarini raqamlashtirish, topshiriqlarni onlayn baholash imkonini beradi. Bu esa talabalarning bilim olish jarayonini qulay, tizimli va sifatli qiladi. Lotin tili darslari uchun Quizlet platformasida tibbiy terminologiyaga oid flashcardlar (kartochkalar) yaratilib, talabalar ularning yordamida yangi atamalarni vizual va eshitish asosida mustaqil ravishda o'zlashtiradilar. Shuningdek, Google Classroom orqali o'qituvchi haftalik mavzular bo'yicha grammatik mashqlar, tarjima topshiriqlari va testlarni joylashtiradi, talabalar esa o'z javoblarini onlayn topshirib, o'qituvchidan tezkor fikr-mulohaza olish imkoniga ega bo'ladi.

5. Baholash va monitoring

Lotin tili va tibbiy terminologiya fanini o'qitishda baholash mezonlari aniqligi va aniqlikka asoslanishi lozim. Test topshiriqlari, yozma tarjimalar, so'zma-so'z imtihonlar, grammatik tahlillar yordamida talabalar bilim darajasi muntazam baholanadi. Shuningdek, formatif va summativ baholash tizimlari yordamida ta'lim jarayoni doimiy ravishda kuzatib boriladi. Semestr davomida har hafta o'tkaziladigan mini-testlar orqali talabalar o'z bilimlarini

tekshirib boradilar (formatif baholash). Har bir testda yangi o'rganilgan atamalardan foydalanilgan bo'lib, grammatik tahlil, tarjima va gap tuzish kabi topshiriqlarni o'z ichiga oladi. Semestr oxirida esa summativ baholash sifatida talabalar yozma va og'zaki imtihon topshiradilar: ular lotin tilida yozilgan retseptni tahlil qilish, dori vositalarining nomlarini grammatik jihatdan izohlash, va lotincha tibbiy iboralarni to'g'ri tarjima qilishlari kerak bo'ladi. Bu kabi baholash shakllari nafaqat bilim darajasini aniqlaydi, balki talabalarni doimiy ravishda faol o'rganishga, o'z ustida ishlashga undaydi.

Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida lotin tili va tibbiy terminologiyani o'qitish — talabalarda kasbiy til ko'nikmalarini shakllantirish va ularni kelajakdagi amaliy faoliyatga tayyorlashning muhim bosqichidir. Mazkur fan tibbiy atamalarni to'g'ri tushunish, yozish va qo'llash orqali shifokor va farmatsevtlarning kasbiy savodxonligini oshirishga xizmat qiladi.

O'qitish jarayonida an'anaviy uslublarni zamonaviy, interaktiv va axborot texnologiyalari bilan uyg'unlashtirish, fanlararo integratsiyani ta'minlash, shuningdek, farmatsevtika va klinik terminologiyani chuqur o'zlashtirishga e'tibor qaratish zarur. Shuningdek, darslarda terminlarning tuzilishi, ularning morfologik xususiyatlari, qo'llanish chastotasi va ma'no jihatdan tahlili asosida mashg'ulotlar tashkil etilishi, talabalarning mustaqil fikrlashi va tibbiy tilni faol qo'llay olish salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Lotin tili va tibbiy terminologiyani samarali o'qitish metodikasi — bu nafaqat lingvistik bilimlarni berish, balki bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Брагова А.М. Основы обучения латинскому языку в гуманитарном университете [Электронный ресурс]: // Studia Humanitatis. 2017. № 1. URL: http://sthum.ru/sites/st-hum.ru/files/pdf/bragova_1.pdf
2. Кацман Н.Л., Покровская З.А. Латинский язык: Учебник для вузов. 7-е изд. М.: ВЛАДОС, 2013. 455 с.
3. Козаржевский А.Ч. Учебник латинского языка. 8- изд. М.: ЛЕНАНД, 2017. 328 с.
4. Бухарина Т.Л., Новодранова В.Ф., Михина Т.В. Латинский язык: учеб. пособие. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2015. 496 с.
5. Качалкин А.А. Специфика преподавания дисциплины «Латинский язык, основы терминологии» на медицинских факультетах // Вестник Костромского государственного университета им. Н. А. Некрасова. Серия: Педагогика. Психология. Социокинетика. 2016. Т. 22. № 3. С. 172–176.
6. Каракотова, С.А. Управление системой образования в условиях модернизации / С.А.Каракотова // в сборнике: Инновационные процессы в системе образования: теория и практика / Материалы региональной научно-практической конференции. – Карачаевск, 2017. С. 116-119.
7. Козаржевский А.Ч. Учебник латинского языка. 8- изд. М.: ЛЕНАНД, 2017. 328 с.
8. Чернявский М.Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии: учебник. М.: Медицина, 2004. 448 с.
9. G.Burxonova Lotin tilida tibbiyotni o'rganamiz. O'quv qo'llanma.Toshkent 2023.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/7 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).